

עניינים תוכן

- מבוא 2
- פרק ראשון : אחאב וכניסת נביאי הבעל והאשרה לישראל 3
- פרק שני : העימות הראשון בין אליהו ואחאב - גזרת הבצורת 7
- פרק שלישי : העימות בהר כרמל 10
- פרק רביעי : העימות בין אחאב לבין אליהו סביב סיפור כרם נבות 13
- דיון – אחאב ההיסטורי מול אחאב המקראי 18
- סיכום 21
- ביבליוגרפיה 23

מבוא

עבודה זו תסקור את העימות שהתרחש בממלכת ישראל בין איש הנבואה ומייצג מוסד הנבואה בישראל, אליהו, ובין אחאב מלך ישראל. העבודה תנתח אירועים שונים ומשמעותיים אשר קרו בתקופת פעילותם של האישים הללו ואשר יעזרו לי לאפיין את מערכת היחסים שבין אחאב ואליהו. ארבעת האירועים אשר יסקרו בעבודה זו יהיו: כניסת נביאי הבעל לישראל¹, עימות סביב גזרת הבצורת², העימות בהר הכרמל³ וסיפור כרם נבות⁴. ארבעת האירועים אלו ינותחו לפי התפקוד של כל אחד מן האישים הללו באירועים עצמם ודרך כך אנסה לעמוד על אופיים ועל פועלם בממלכת ישראל.

על מנת לענות על שאלת המחקר אסקור את סיפורי המקרא ואת ספרות המחקר אשר עסקה בנושאים הללו. השוואה בין הדעות השונות של הדעות במחקר, עשויה ללמד אותנו על משמעות האירועים הללו ומה ניתן ללמוד על התקופה ועל העימות הדתי- חברתי שאירע בין אחאב ובין אליהו באותה התקופה. העיסוק באירועים יעשה מתוך זיקה להקשר ההיסטורי של המציאות ההיסטורית והאופן שבהם האירועים הללו תוארו במקרא.

שאלת המחקר תהיה:

מהי משמעות העימות הדתי- חברתי של אליהו ואחאב כפי שבא לידי ביטוי בסיפורי המקרא

הפרק הראשון של העבודה ינתח את עלייתו לשלטון של המלך אחאב ושל מדיניות החוץ והפנים שלו. אחאב ליצור בריתות עם עמים שכנים תוך קבלת הטקסים הפולחניים של אותם העמים. הפרק השני של העבודה יעסוק בסיפור הבצורת ויעמוד על הדרך שבה הממסד הדתי של ממלכת ישראל בראשותו של אליהו יתייחס לאותה הבצורת לעומת המלך. הפרק השלישי של העבודה ינתח את פרשת אליהו ונביאי הבעל בהר הכרמל. פרשה זו הינה שיאו של העימות שבין הזרמים הדתיים השונים והיא תוצאה של תגובת נביאי ה' לפעילות של נביאי הבעל. הפרק הרביעי של העבודה יעסוק בפרשת כרם נבות והיחס של המקרא לאירועים באופן שהוא מתאר את האישים ואת משמעות מעשיהם. לאחר מכן אערוך דיון קצר בנוגע לאחאב ההיסטורי אל מול אחאב המקראי. פרק זה יבהיר לנו חלק מן המגמות אשר תוארו בפרקים הקודמים בדרך אחרת. לבסוף אסכם את העבודה ואתאר את משמעות העימות הדתי חברתי מבחינה היסטורית כפי שהיא באה לידי ביטוי במקרא.

פרק ראשון: אחאב וכניסת נביאי הבעל והאשרה לישראל

¹ מלכים א פרק יז.

² מלכים א פרק יח.

³ מלכים א פרק יח.

⁴ מלכים א פרק כא.

אחאב בן עמרי מלך בשנים 871 ועד 852 לפני הספירה. הוא מלך על ממלכת ישראל, אשר נקראה גם ממלכת שומרון. מדיניות החוץ של אחאב הייתה מדיניות אשר ביקשה לחזק את הבריתות של הממלכה עם השכנות הרבות כדי לשפר את המצב הכלכלי בתוך ממלכת ישראל ולמנוע סכנות תקיפה מצדן של השכנות. יש לדעת כי במהלך השלטון שלו הוא התמודד עם ממלכת ארם אשר סכנה את היציבות האזורית באופן תמידי. כמו כן הוא גם פעל נגד עלייתה של ממלכת אשור שאיימה לבלוע את כלל הממלכות האזוריות.⁵ כחלק מחיזוק הקשרים האזוריים ובעיקר לצידון, אשר עבדה אז את הבעל, כרת אחאב ברית עם אתבעל מלך הצידונים ונשא לאישה את איזבל, בתו.⁶

הברית שאותה יצר אחאב הייתה ברית חשובה מאוד לאזור וכזו אשר הצליחה לסייע לממלכת ישראל לשרוד עד לסיימו של העימות עם האשורים בשנת 720 לפני הספירה. בעזרת הברית הזו הצליח אחאב לגבור בקרב קרקר, יחד עם קואליציה מקומית של עמי האזור, על הצבא האשורי העצום בראשותו של המלך שלמנאסר.⁷ זה היה הקרב היחיד שבו הצליחו ממלכות האזור להתמודד צבאית עם אשור, שזמן לא רב לאחר מכן כבשה את כל האזור ושמה אותו תחת מרותה עד לעלייתם של הבבלים.

הסיבה החשובה הזו של קיום הברית שבין צידון (שלא נטלה חלק פעיל בקרב קרקר) בימי אחאב ובין ישראל כדי לעמוד מול האימפריה האשורית אשר איימה כל עמי האזור לא מוזכרת במקרא כלל. זאת מן הטעם הפשוט שכותבי ועורכי ספר מלכים ביקשו להוקיע את דמותו של המלך אחאב ולתאר אותו בתור מלך חוטא אשר עשה גם את הרע בעיני ה' וגם את הרע עבור העם שלו. אחאב אכן פגע במוסד הדת של נביאי ה' אולם מבחינת האינטרס הכללי של העם וטובת הממלכה, האינטרס של העם נשמר, כפי שנראה בפרקים הבאים. לאחר מהפכת יהוא וביטול הבריתות עם צידון ויהודה שועבדה ישראל לטובת אשור.⁸

כאשר הגיעה איזבל לממלכת ישראל הוא הביאה עמה את פולחן נביאי הבעל, אשר עורר את חמת אליהו ואת קהילת מאמיני ה' בממלכת ישראל. איזבל פעלה רבות כדי להנהיג את פולחן הבעל בישראל ותמה זו חוזרת בכל תיאורי המקרא את מעשיה של איזבל. מאחר והיא הייתה מלכה דומיננטית אשר הצליחה להשפיע על אחאב ולגרום לו להתיר את אימוץ פולחן הבעל וחדירתו לתחומי החיים של ממלכת ישראל, היא נחשבת בתור דמות שלילית ביותר במקרא.⁹

איזבל לא רק שהביאה את הפולחן הזר של הבעל לישראל אלא לימדה את אחאב את הממלכה

⁵ יהושפט נבו, "אחאב מלך ישראל – מלך מול יוצרו", **שמעתין** 154 (תשס"ד), עמ', 42-45.

⁶ מלכים א פרק טז.

⁷ שם, עמ', 43.

⁸ א' ברוכי-אונא, 'בית עמרי, בית אחאב ובית יהוא: **קרבת דם וקרבות דמים**, 'בית מקרא נח (ב) (תשע"ג), עמ' 7.

⁹ עתליה ברנר, "איזבל", **שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום** ה-ו (תשמ"א-תשמ"ב), עמ' 27-29.